

فن بیان: چطور بگوییم تا بحث بگیرد و جا بیفتد اگر نتوانیم برای مخاطب چه از حیث اهمیت و چه از جهت محتوا یک بحث را جا بیندازیم هر چند بهترین بحث ها را هم برای فراگیران انتخاب کنیم نمی توانیم جلسه خوب و غنی داشته باشیم.

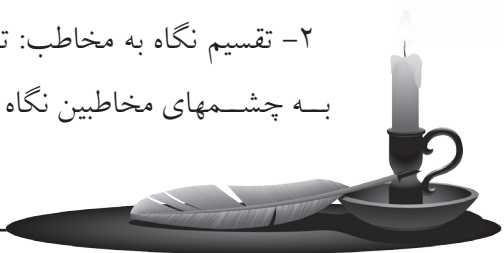
پیش فرض: حس می کنم نفوذ کلام ندارم. حس می کنم بچه ها آن طور که من می خواهم بحث را در نمی یابند و خود را در آن دخیل نمی دانند.

توجه: اصلاح گفتار و فن بیان شاید سالها نیاز به تجربه داشته باشد. هیچ کس از هیچ مربی توقع ندارد که روز اول جلسه داری بتواند همه مسائل را به خوبی بیان کند.

در جلسه داری و فن بیان مسائل زیر مهم به نظر می رسد که به آنها می پردازیم. مطمئنا مسائل بیشتر از اینها است که باید با فکر و دقت بیشتر آنها را پیدا کرد.

۱- طرز نشستن بچه ها: حتما باید همه فراگیران در دید مربی باشند. عقب و جلو نشستن و بی نظمی در نشستن بچه ها باعث می شود جلسه سر و شکل پیدا نکند.

۲- تقسیم نگاه به مخاطب: تقسیم نگاه مساوی خیلی مهم است. حتما به چشمهای مخاطبین نگاه کنید. در حالت ایده آل هر فراگیری باید

احساس کند توجه مربی بیش از همه به اوست، در حالیکه اینطور نیست!

۳- مربی نباید پرحرف جلوه کند. (کم گوی و گزیده گوی)

۴- مربی نباید لکنت کلام داشته باشد: در اوائل کار این مسئله شاید برای همه پیش بیاید ولی به مرور باید مشکل را حل کرد. مهمترین راه حل برای لکنت به نظر می رسد شمرده صحبت کردن و تمرین مداوم است.

۵- تکه کلام ها را کنترل کنیم: مربی باید بداند چه تکه کلامهایی دارد و به کنترل آنها پردازد. شاید بهترین راه از بین بردن تکه کلام جایگزینی آن با دیگر کلمات است. می توان تکه کلام ها را زیاد کرد و متعدد که جلب توجه نشود

۶- نباید خیلی از لحن کلام ادبی دور شد و از تکه کلام های رایج عامه مثل خفن و... به جا و به قصد برای جذب مخاطب استفاده کرد البته باید توجه داشت که کلام غیرعادی نشود و مصنوعی! یعنی کلام مربی باید هم صمیمیت داشته باشد و هم از ادب دور نشود.

ورود به بحث جلسه

در ورود به بحث نکات زیر را باید رعایت کرد:

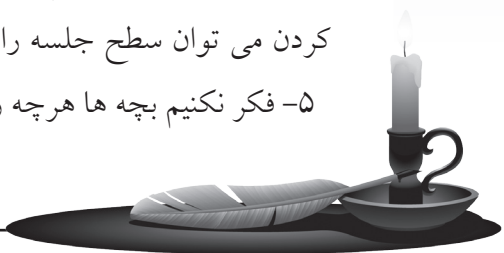
۱- الزام داشتن به شروع کردن با حمد و ثنا خدا: این کار علاوه بر توصیه های دینی و اخلاقی در این باره باعث می شود اگر بحث غیر رسمی قبلاً در جریان بوده است با این کار قطع شود و رسمیت جلسه اعلام شود.

۲- هندسه بحث را جا بیندازید. از مکانیسم مصداق و مثال استفاده شود یعنی بحث را از تئوری صرف بیرون بیاوریم و کاربردی کنیم و بعد بحث را دوباره به تئوری برگردانیم.

۳- تاریخچه بحث را بگوییم: بسیاری از بحث های کلامی اگر با تاریخچه گفته شود بسیار شیرین تر و دلپذیرتر خواهد بود. مثل جبر و اختیار یا اصالت فرد و اجتماع.

۴- چند سوال پرسیم: این کار سه مزیت دارد. یکی اینکه بچه ها حرفی اگر داشته باشند می زنند و بعد با خیال راحت به بحث گوش می دهند. دوم اینکه اشباع کاذبی که ممکن است در این باره رخ داده باشد شکسته می شود. شکستن اشباع کاذب در ابتدای جلسه باید رخ بدهد. سوم اینکه اگر بچه ها واقعا به بحث تسلط نسبی دارند حالا به هر دلیلی زیاد روی آن بحث نماییم و بحث را گسترده تر بیان کنیم یعنی با سوال کردن می توان سطح جلسه را سنجید.

۵- فکر نکنیم بچه ها هر چه را ما می دانیم می دانند! مثلاً وقتی به کلمه

های گنگ و یا خاص می رسیم کمی مکث کنیم یا در چند جمله کوتاه آن را توضیح دهیم. نگوییم سکولاریسم و لیبرالیسم با هم هم ریشه اند در حالیکه بچه ها نه سکولاریسم می دانند چیست نه لیبرالیسم!

۶- صورت سوال را پرورانیم حتی شده نیمی از جلسه یا حتی تمام جلسه را به این کار اختصاص بدهیم و جواب را به جلسه بعد موکول کنیم. در مباحث اعتقادی فهم صورت سوال شاید نیمی از جواب باشد.

در حین بحث:

۱- برخی جملات کلیدی داشته باشیم که بچه ها یادداشت آنها را یادداشت کنند. (یک محوریت از بحث با یک جمله مهم از روایت و آیه و شعر و در کل سمبل سازی حتی با نقاشی)

۲- مباحث مطرح شده و جملات کلیدی را حتماً از حفظ بگوییم.
* آیات و روایات را حتماً از حفظ بخوانید اما اگر جملات را از مراجع ها می گوئیم سعی کنیم آدرس بدهیم تا تفهیم شود که مطلب برای خودمان وقت گرفته و ما تحقیق کرده ایم.

۳- بگذاریم حرف بچه ها تمام شود تا جمله ای در سرشان صدا نکند.

۴- تیتربحث را لو ندهیم (با طرح سوال وارد بحث شویم)

۵- بگذاریم بچه ها دوقطبی شوند (در مباحث اعتقادی هم می توانند

موافق باشند هم مخالف)

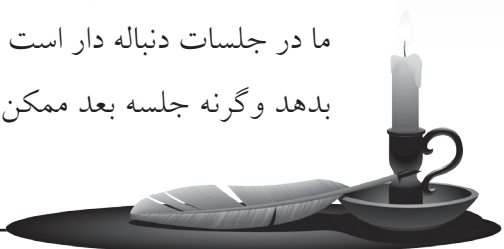
۶- حتماً بحث فراز و فرود داشته باشد (تلقین این باور که بحث بحث روز جامعه است و نو و باید حل شود)

۷- می توان از اوج و فرود تون صدا استفاده کرد تا اهمیت موضوع جا بیفتد

۸- استراتژی ذهنی داشته باشیم یعنی نقطه ورود به بحث را بدانیم و نیز بدانیم در آخر جلسه چه نتیجه ای خواهیم گرفت. بعضی افراد شروع بحث را می دانند ولی فکری در باره آخر جلسه نمی کنند. جلسه هر جا رفت با آن می روند که این خیلی بد است. باید بدانیم در نهایت بحث به چه سوالی از سوالهای ذهن مخاطب پاسخ می دهد. برای رعایت این مورد حتما باید قبل از جلسه یکبار بحث را برای خودمان مرور کنیم.

۹- آخر جلسه ارزیابی یا سوالی شود که بهتر است بیشتر این سوالات در مورد جملات کلیدی باشد یعنی فراگیر بفهمد که من توقع دارم این بخش از بحث را حتما یاد بگیری!

۱۰- در آغاز جلسه بعد بحث این جلسه را مرور کند. «خب در جلسه پیش چه بحثی داشتیم» این کار هم به بچه ها می فهماند که بحث های ما در جلسات دنباله دار است هم می فهمد این جلسه باید خوب گوش بدهد وگرنه جلسه بعد ممکن است از او سوال پرسیده شود.

سوالات فراگیران را چگونه پاسخ دهیم؟

سوالاتی که از طرف فراگیر مطرح می شوند به چند دسته تقسیم می شود که باید در هر مورد به یک روش عمل کرد:

اگر سوال خیلی کلیدی و ضروری است و ادامه بحث به آن مربوط می شود همان لحظه باید پاسخ دهیم. اینگونه سوالات را به بعد موکول نکنید.

اگر می توان در آخر جلسه به آن پاسخ داد سوال را به آخر جلسه موکول می کنیم.

اگر سوال مربوط به مباحث گذشته جلسه است می شود گفت: «از دوستان کسی به خاطر می آورد ما به این سوال در کدام بحث پاسخ داده ایم؟» و پاسخ را به فراگیران دیگر واگذار کنیم. این نکته خیلی جالب و اثر گذار است. چرا که فراگیری که به سوال فراگیر دیگر پاسخ می دهد در درون خود احساس می کند به جایگاه علمی مربی نزدیک شده و احساس غرور می کند. اینکه امام صادق ع از هشام یا دیگر شاگردانش می خواست جواب دیگران را بدهند علاوه بر اینکه عظمت علمی امام و شاگردانش را نشان می داد حاوی نکته تربیتی هم بود که نباید از آن غافل شد و آن شخصیت دهی به فراگیر و شاگرد است.

اگر بحث مربوط به مباحث آینده است حتما بگوییم که در آینده به

این بحث خواهیم پرداخت. این به فراگیر القاء می کند که مربی نقشه ای اعتقادی در ذهن دارد و طبق آن ما را به پیش می برد، نه اینکه هر روز یک بحث داریم و معلوم نیست در نهایت چه خواهد شد.

فرهنگ سازی در جلسه

جا انداختن این فرهنگ ها به جا افتادن بحث کمک می کنند:

۱- بچه ها به جا سوال بپرسند. به بچه ها یاد بدهیم به موقع سوال بپرسند و در این باره خویشتندار باشند.

۲- فراگیران سوال همدیگر را گوش بدهند. یعنی یاد بدهیم که به همدیگر احترام بگذارند.

۳- تمیز دادن دو لحن جدی و شوخی مربی از طرف فراگیر (ریشه در شروع بحث و همان حمد ثنا دارد و اینکه با بچه ها بخندیم و از شوخی آنها عصبی نشویم اما رشته بحث را در شوخی گم نکنیم)

چند نکته کلیدی برای جذب مخاطب

- ۱- برخورد صمیمانه همراه با احترام مربی
- ۲- مربی مستبد نباشد در صحبت کردن و موضع گیری نکند در بحث
- ۳- تعامل در کلاس و کار گروهی

